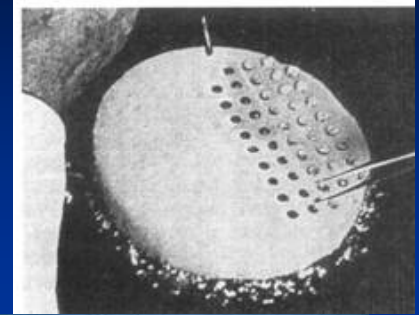

METODE DSS-a

- PELETIRANJE

- PAJETE

- AMPULE

- PIPETE

SMRZAVANJE U PAJETAMA

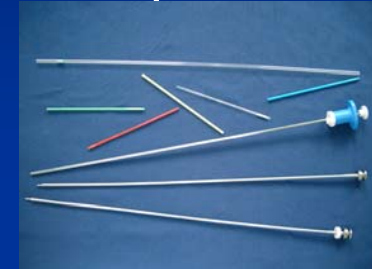
- sperma u cjevčicama, a kako su cjevčice bile nalik slami, nazvane pajetama (franc. *la paille* =slamka)
- sobzirom na dozu razrjeđenog sjemena razlikuju se:
  - minipajete od 0,25 mL,
  - midipajete od 0,45-0,50 mL i
  - makropajete od 1-1,2 mL

sve podjednake duljine, ali im je različita širina i zapremina

SMRZAVANJE U PAJETAMA

- Danas se sve više prelazi na minipajete koje sadrže 0,25 mL sjemena, odnosno 10-20, ili 10-30 milijuna spermija

- Prednost u tome da je sjeme pohranjeno na taj način kvalitetnije, brže se smrzava - tanji sloj

- spremaju se u posude s tekućim N_2
250-600L tekućeg N_2

TRANSPORT SPERME

- transport DSS jednostavan
- DSS se mora držati u specijalnim posudama s tekućim dušikom, a u njima i se i transportira
- može na neograničene udaljenosti, treba PAZITI da u kontejneru ima dovoljno tekućeg N_2 , (svaki 2. dan kontrola)
- Za transport DSS danas se koriste manji kontejneri s tekućim N_2 i na mjestu UO uzima se potrebni br. doza

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

Ime je doslovni prijevod s njemačkog udomaćen u mnogim jezicima.

Umjetno **samo** stavljanje sjemena u ženske spolne organe.

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

UO je važan način rasplodivanja životinja, temelji se na 3 osnovne pretpostavke:

1. da spermiji mogu preživjeti izvan tijela
2. da se nakon toga mogu aplicirati u sp. organe ženke na način s prihvatljivim uspjehom koncepcije
3. da se može otkriti plodni period ženke

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

- brzo može mijenjati pasminski sastav
- izravni utječe na selekciju i stvaranje hibrida (meso, mlijeko itd.).
- npr. bik godišnje oplodi 80-120 krava, dok se ejakulatom osjemeni isti br. krava
- jednostavniji i jeftiniji transport
- brže progeno testiranje

ZOOHIGIJENSKI ZNAČAJ

- onemogućuju različite spolne zarazne bolesti: genitalna kampilobakterijaza, trihomonijaza, bruceloza, TBC genitalija, itd.
- kontrola rasplodnjaka i plotkinja, bolesne životinje se izlučuju iz rasploda.

MEDICINSKI ZNAČAJ

- ginekološki pregledi i na vrijeme se mogu dg.
  - eventualne sp. bolesti i
  - patološka stanja (prirođena ili stečena)
- DS samo sperma zdravih rasplodnjaka (progeni i ostali testovi).
- povećava se plodnost -liječi se sterilitet
- oplođuju se samo plotkinje u estrusu,
- izlučuju se neplodne životinje,
- kontrolira se puerperij itd.

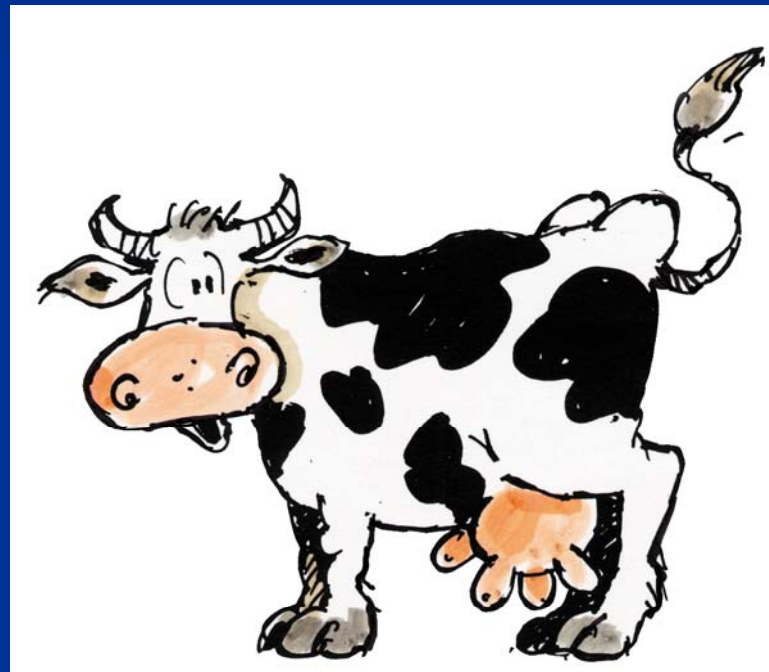

EKONOMSKI ZNAČAJ

- povećava se ukupna stočarska proizvodnja.
- potrebno je manje rasplodnjaka
- manji su troškovi prehrane, držanja, liječenja, karantene, itd.

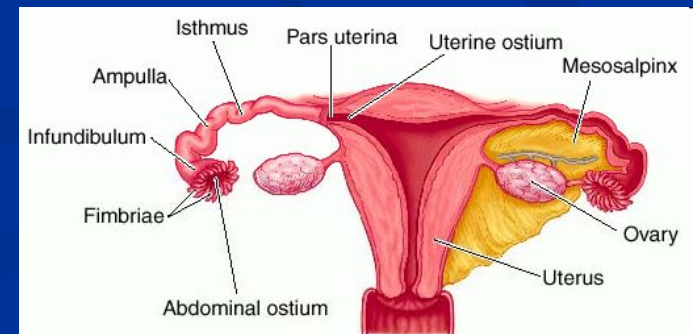
UMJETNO OSJEMENJIVANJE GOVEDA

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

Poslije prirodnog pripusta, od ukupnog ejakulata

- 95% propada u rodnici zbog nepovoljnih uvjeta
- 5% dospijeva u cerviks
- svega oko 2% stigne u jajovode

ORGANIZACIJA UO-a

Organizacija osjemenjivanja goveda (DSS)
organizirana je na 3 načina:

1. stacionarno u stanici ili ambulanti 2x dnevno (ujutro i predvečer).
2. na punktovima samo jednom dnevno
3. na poziv vlasnika – u optimalno vrijeme

POSTUPAK ODMRZAVANJA DSS

- Podizanje i vađenje sjemena iz kontejnera
- Otresanje ostataka vode sa pajete
- Prebacivanje u toplu vodu (39-40°C)
- Odmrzavanje kroz 30-60 sek

PRIPREMA ZA UO

- Vađenje i brisanje pajete
- Stavljanje u pistolet
- Rezanje čepa
- Stavljanje navlake i učvršćivanje s pomoću prstena

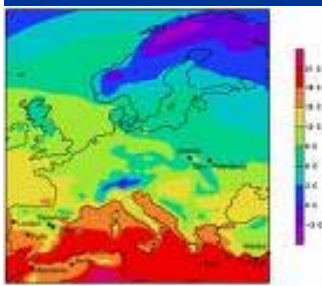

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

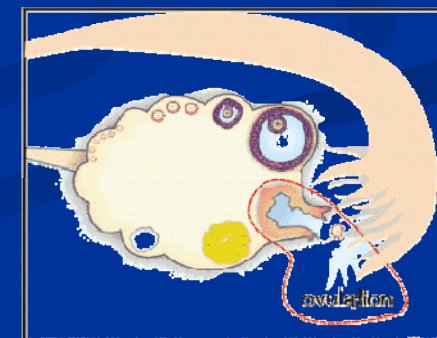
- Estrus traje 2-30h

- Na trajanje utječu: pasmina, godišnje doba, prisutstvo bika, prehrana, proizvodnja mlijeka, prisutstvo drugih krava

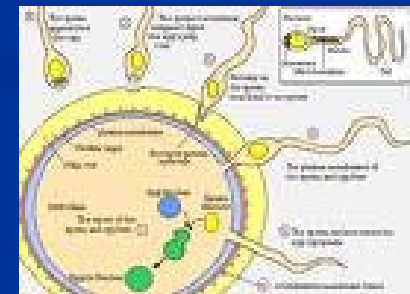
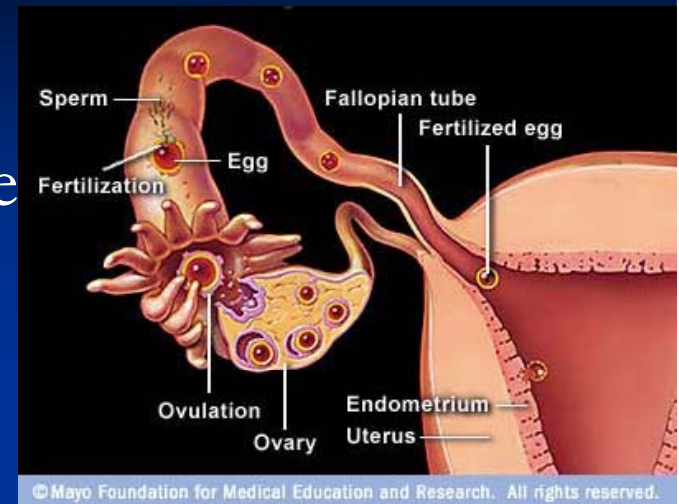
- Ovulacija 10-12h nakon estrusa

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

- Sljedećih 6h j.stanica prolazi 1/3 puta kroz jajovod i pritom dolazi do oplodnje (30h nakon estrusa)
- Spermiji po dolasku u spolne organe ženke nisu odmah sposobni za oplodnju
- Najbolje da spermiji budu u jajovodu u trenutku ovulacije
- Idealno vrijeme za UO je 6-24h prije ovulacije.

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

- 75% goveda počinje se tjerati noću i rano ujutro.

- Plotkinje čije se tjeranje otkrije

- ujutro UO poslije popodne

- poslije podne UO sutradan ujutro

- Ako se ne zna točan početak estrusa ili ako se UO samo 1x dnevno (npr. punktovi), plotkinje treba UO odmah nakon što se uoče znakovi estrusa!

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

PRIJE UO VAŽNO PREGLEDATI KRAVE VAGINALNO I REKTALNO !!!

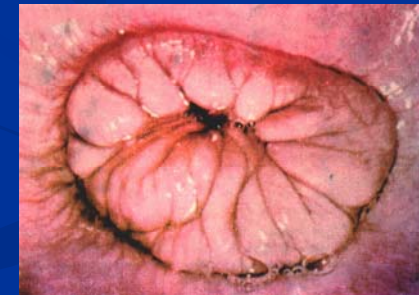

■ Odluka hoće li se plotkinja UO na osnovu nalaza na sp. organima:

- hiperemija, otvorenost cerviksa,

- kvaliteta estrusne sluzi,

- nalaz F₃ na jajniku

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

Ako se ustanovi da je folikul puknuo već prije pregleda, plotkinja se može UO, ali treba upozoriti vlasnika da će se, najvjerojatnije, **pregoniti**.

Ako folikul pukne tijekom same pretrage, izgled za uspjeh je PUNO manji

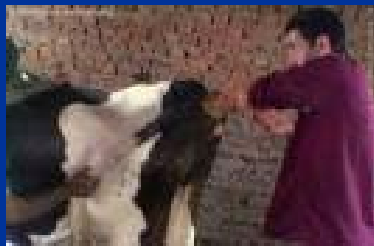

UMJETNO OSJEMENJIVANJE

Ako se nađu neke patološke promjene na spolnim organima -

Prema **opsegu promjena** i **dijagnozi** odluka treba li plotkinju:

- **UO,**

- **UO i liječiti ili**

- **samo liječiti**

MJESTO UO

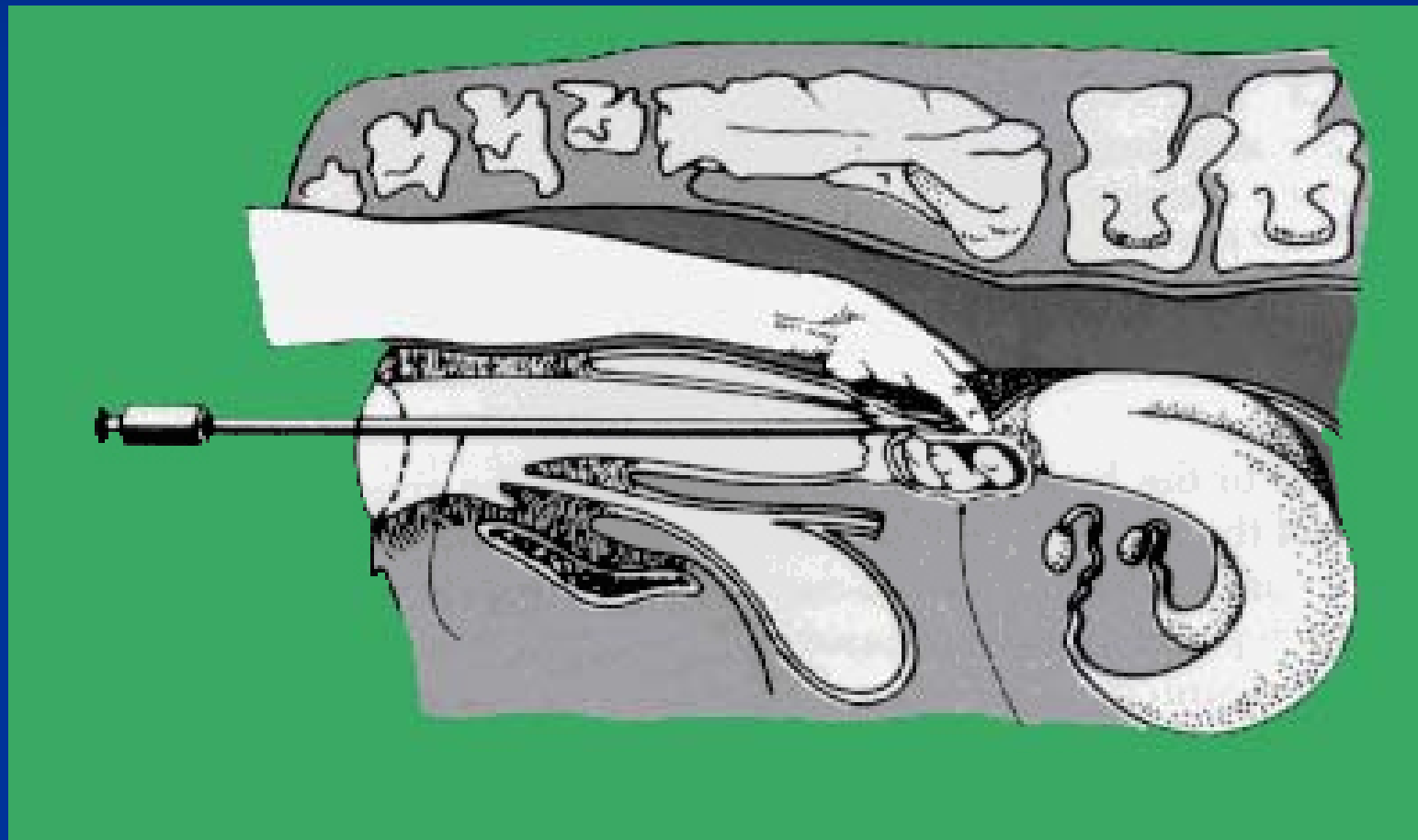
- 1. Duboko intracervikalno** - približno 1 cm ispred unutarnjeg (kranijalnog) otvora cerviksa
- 2. Plitko intracervikalno** - u prednju polovicu cervikalnog kanala (slabiji rezultati)
- 3. Intrauterino** osjemenjivanje - u tijelo ili sve do bifurkacije rogova maternice
- 4. Vaginalno**

TEHNIKE UO

1. vizualno osjemenjivanje
2. izvlačenje cerviksa Albrechtsenovim kliještima
3. manocervikalna tehnika osjemenjivanja
4. dvoručna metoda s fiksacijom cerviksa

BIMANUALNA METODA UO

Prikaz bimanualne metode osjemenjivanja
goveda (intracervikalno polaganje DSS-a)

DOZA ZA UO

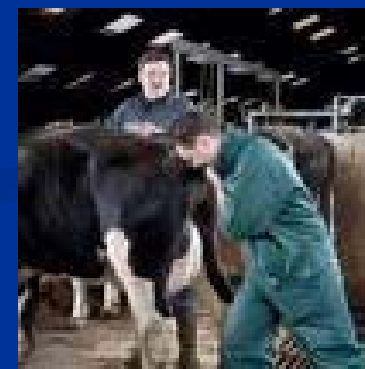
sjeme se polaže

- u cerviks (duboko intracervikalno) ili
- u tijelo maternice

**Doza za U.O. goveda
mora sadržavati najmanje
15 do 20 milijuna
progresivno pokretljivih spermija**

PROVJERA USPJEHA UO

- pregled krava na gravidnost (klinički pregled: rektalni, ultrazvučni).
- anketom pomoću koje se može ustanoviti koliko se osjemenjenih krava otelilo.
- Non-return metoda (NR)

NON RETURN METODA

- najjednostavnija, ali manje pouzdana metoda od ostalih
- Provodi se u područjima s 100% -im obuhvatom UO-a

NR =60 odnosno **NR =90**

-10%

(prodane, liječene ili uginule)

INDEKS OSJEMENJIVANJA

To je ukupan broj doza sjemena podijeljen s brojem steonih krava.

IP do 1,4 - vrlo dobro,

do 2,0 - dobro,

više od 2,0 - loše!

UMJETNO OSJEMENJIVANJE OVACA

UMJETNO OSJEMENJIVANJE OVACA

- u razdoblju merinizacije UO ovaca je kod nas uzelo velikog maha,
- **danas - rijetko.** To je velika šteta jer omogućuje ekonomično ovčarstvo.
- sjemenom jednog ovna godišnje se može osjemeniti 2.000 do 3.000 ovaca

POSEBNOSTI UO-a OVACA

- detekcija estrusa – samo uz prisutstvo ovnova
- razlozi zbog kojih se U.O. ovaca u svijetu manje primjenjuje:
skuplje od pripusta -troškovi manipulacije sa sjemenom i postupka UO ovaca (prijevoz, boravak na pašnjacima, hvatanje ovaca, detekcija estrusa itd).

ORGANIZACIJA UO OVACA

- Poslije odbića janjadi iz stada izlučiti bolesne i jalove ovce
- Poboljšati prehranu 30-60 d prije sezone mrkanja i u srpnju treba odvojiti ovnove iz stada
- Organizirati manje stanice za U.O. gdje ćemo uzimati, ocjenjivati i razrjeđivati sjeme ovnova, a ujedno pronalaziti ovce u estrusu i osjemenjivati ih.

ORGANIZACIJA UO OVACA

- Da bi se tijekom sezone mrkanja UO moglo nesmetao odvijati, treba osigurati dovoljno trave za hranu
- Oko stanice za UO do sezone mrkanja zabraniti ispašu
- Potrebno osigurati 2 ovna-probača na svakih 100 ovaca (najbolji ovnovi s izraženim libidom u dobi od 2-4 god.)

ORGANIZACIJA UO OVACA

Ovan probač

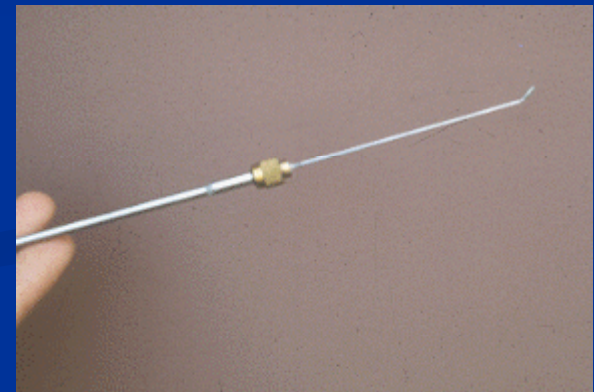

Pribor za U.O. ovaca

ORGANIZACIJA UO OVACA

- prisutni znakovi estrusa,
- kroz otvoreni spekulum uvlači se pipeta za UO
  - vrhom se ulazi u vanjski cervikalni otvor 1-2 cm ili dublje (**bolji % koncepcije**)

Problem:

- ulaz u portio vaginalis cervicis otežava divertikulum (pokriva ulaz u cerviks)
- teško duboko i/cerv. UO

DOZE ZA UO OVACA

Doza za ovce:

0,1 mL nerazrijeđene, ili
0,2 razrijeđene svježije sperme.

Dvizice:

vrlo uzak ulaz u vaginu, teško im stavljamo spekulum UO
intravaginalno većom dozom

Doza: 0,2-0,3 nerazrijeđene ili
0,4-0,6 razrijeđene sperme.

**DOZA ZA UO MORA SADRŽAVATI MIN. 50-150
MILIJUNA SPERMIJA.**

UO OVACA SVJEŽOM SPERMOM

Ovce u estrusu osjemenimo i označimo bojom.

Ukoliko se i dalje mrču ponavljamo UO za 24h

Najbolji rezultati UO postižu se kada je u vagini veća količina bistre sluzi.

Očekivani uspjeh koncepcije

razrjeđenom sviježom spermom varira između 65 i 80%.

UO OVACA DSS-om

U.O. ovaca DSS-om

■ aplikacija kroz cerviks:

- loša koncepcije i
- Malo janjenja (25-40%).

U praksi:

■ Laparoskopiska intrauterino aplikacija

DSS u oba roga

UO OVACA DSS-om

- ovce moraju biti bez hrane i vode najmanje 12h prije UO
- postotak koncepcije i janjenja znatno je bolji, čak 60 do 70%. Dakle, podjednako rezultatu ostvarenom uporabom svježje razrijeđene ili nerazrijeđene sperme.

UMJETNO OSJEMENJIVANJE KOZA

UMJETNO OSJEMENJIVANJE KOZA

- prirodno parenje: 1 jarac / 30-tak koza
- ejakulatom jarca UO nekoliko stotina koza
- Za UO koza danas se u svijetu uglavnom upotrebljava DSS jarčeva aplicirana **duboko intracervikalno.**

ORGANIZACIJA UO KOZA

- vanjski znakovi estrusa su vidljivi
- estrus traje duže nego kod ovaca
- UO se obavlja na poziv vlasnika slično kao UO goveda

UO KOZA

- Postupak DS-a jarčevog sjemena razlikuje od postupka smrzavanja sjemena ovna
- Enzim fosfolipaza (bulbouretralne žlijezde)
  - koagulira žumanjčani razrjeđivač i
  - hidroliza lecitina do masnih kiselina i lizolecitina (štete spermi)

UO KOZA

- Prije razrjeđivanja sjemena s razrjeđivačem koji sadrži žumanjak iz ejakulata se mora ukloniti!

ili

Razrjeđivači za jarčevo sjeme se zasnivaju se na **obranom mlijeku** u kojem spermiji mogu preživjeti bez problema.

DOZE ZA UO KOZA

DSS smrzava se u:

- minipajetama 0,25 mL ili
- midipajetama 0,50 mL.

**DSS (1 doza) nakon postupka smrzavanja-
odmrzavanja**

mora sadržavati

**najmanje 50 milijuna progresivno pokretljivih
spermija.**

ZNAKOVI ESTRUSA

Koze imaju izraženije znakove estrusa:

- nemir, meketanje, vrte repom,
- skaču na druge koze, gubitak apetita
- smanjena proizvodnja mlijeka
- često mokrenje i defeciranje

ZNAKOVI ESTRUSA

- stidnica hiperemična, edematozna i vlažna
- iz rodnice se cijedi manja kol. bistre, viskozne sluzi, prema kraju estrusa postaje sve gušća i mutnija
- Estrus traje 30-40h, ovulacija 12-36h od početka
- Koze UO 18-24h nakon što smo uočili vanjske znakova estrusa

UO KOZA

Za U.O. koza tekućom spermom koristimo:

- staklenu (plastičnu) pipetu
- plastičnu brizgalicu od 1 mL (međusobno spojene kratkom gumenom cijevi)

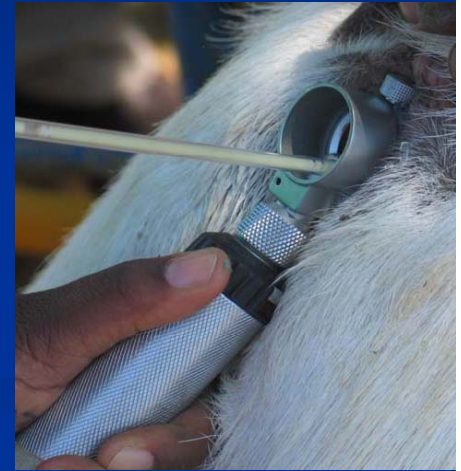
UO KOZA

- Poslije svakog UO pipetu treba prebrisati vatom natopljenom u 75%-tnom etilnom alkoholu
- preporučuje se i zamjena pipete steriliziranom poslije svakih 5 UO

UO KOZA

- izvor svjetla na glavi osjemenjivača ili spekulumu.
- osjemenjivač kroz otvoreni spekulum uvlači pipetu kroz vanjski cervikalni otvor najmanje 1-2 cm u cervikalni kanal ili kranijalnije (bolja koncepcija)

DOZA:

- Aplicira se 0,1 mL nerazrijeđene ili
- 0,2 mL razrijeđene sperme.

UO KOZA

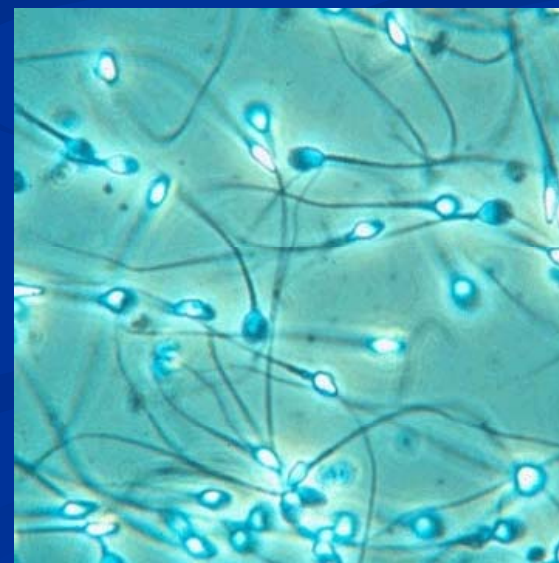
- Najbolji rezultati UO postižu se kada u rodnici ima veća količina bistre sluzi.
- Za U.O. DSS-om jarčeva upotrebljavamo pistolet kraći od onog za U.O. krava

Koncepcija nakon osjemenjivanja koza:

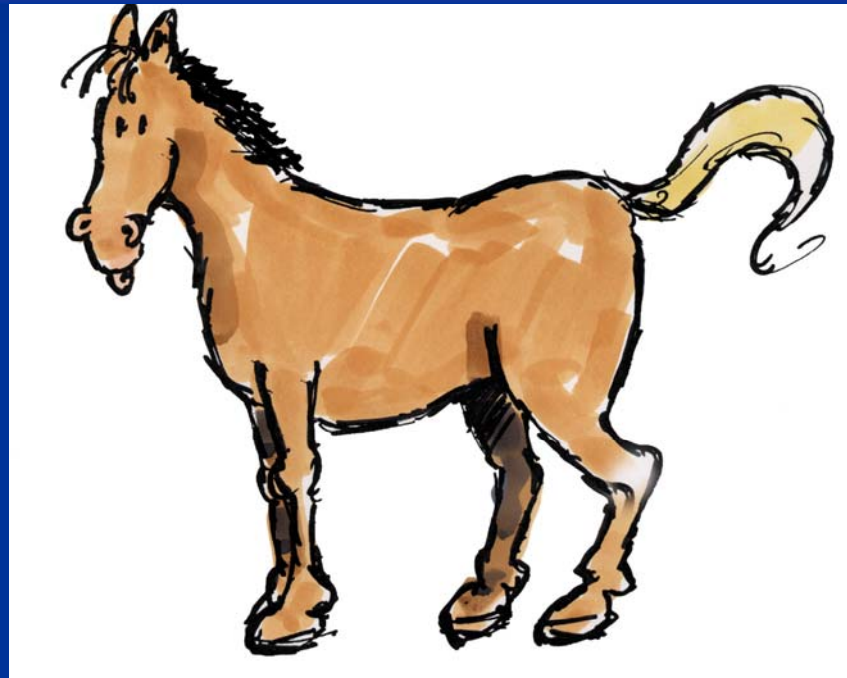
- svježom, razrijeđenom spermom oko 75%
- DS sjemenom oko 65%

UO KOZA

- DSS smrznuto u mini ili midipajetama aplicira se duboko intracervikalno.
- Uspjeh UO ovisi o nizu različitih činitelja, kvaliteta sperme.
- Smatra se da najkvaliteniju spermu imaju jarčevi u dobi između 2 do 3 godine.

UMJETNO OSJEMENJIVANJE KONJA

UO KOBILA

- U svijetu se provodi godinama.
- Neke konjogojske udruge dozvoljavaju U.O. samo sa svježom razrijeđenom spermom na mjestu polučivanja
- druge dozvoljavaju i uporabu svježeg transportiranog sjemena i DSS
- elitne udruge, engl. punokrvnjaka **ne dozvoljavaju** U.O. osim iznimno, u slučajevima kada je to medicinski indicirano

ORGANIZACIJA UO KOBILA

- tehnički zahtjevnija zbog kompliciranijeg postupka polučivanja ejakulata
- sjeme nekih pastuha ne podnosi smrzavanje (individualna predispozicija)
- kobile bez pastuha ne pokazuju uočljive znakove estrusa, estrus traje dugo
- svakodnevni rektalni pregled jajnika

POSTUPAK S EJAKULATOM

- Ejakulacija frakcionirana
- Procijeđivanje ejakulata (samo 1. frakcija)
- Nerazrijeđeno odmah potrošiti
- Razrijeđeno na 4°C do 48h (72h)
- Može i DSS

UO KOBILA

- Većina se autora slaže da je uporabom DSS uspjeh koncepcije niži.
- Doza razrijeđenog sjemena za UO iznosi 10 do 20 mL s 200 do 400 milijuna spermija.

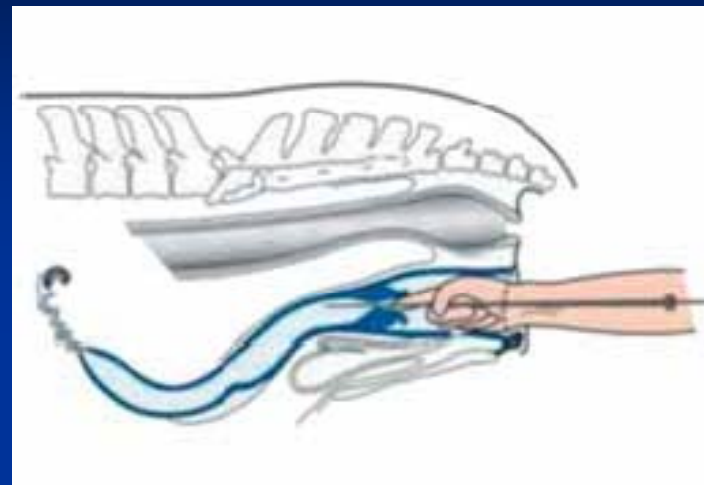
UO KOBILA

- Kobile sputane ili smještene u stojnicu.
- Stidnicu oprati i dezinficirati.
- Nakon pranja i dezinfekcije stavlja se vaginalni spekulum i kroz cervikalni kanal uvodi sterilan kateter u maternicu.

UO KOBILA

- Jednostaniji način
- Kateter uvodimo rukom na kojoj je sterilizirana rukavica (lubrikant)
- Ruku u čijoj šaci se nalazi vrh katetera guramo do pred cerviks.
- Prstom uvodačom pronalazimo ulazak u cerv. kanal u koji guramo kateter sve do 10-tak cm u corpus

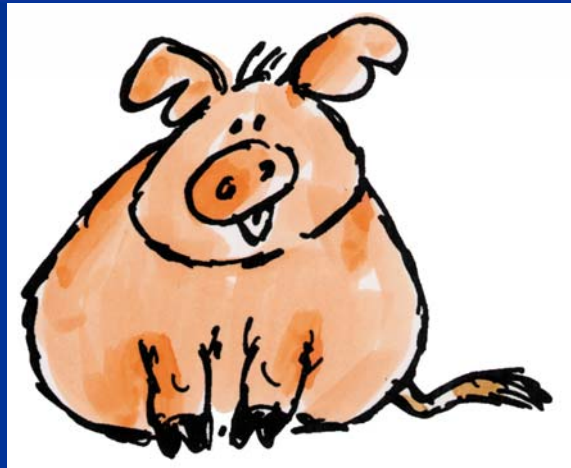

UO KOBILA

- UO intrauterino.
- Sjeme se aplicira pomoću staklene ili plastične brizgalice zapremine 30-50 mL izravno u corpus kroz gumeni ili plastični kateter.
- Ejakulatom UO 8-40 kobila
- Poslije UO uz obaveznu kontrolu ovulacije folikula, primjenom
  - svježe razrijeđene sperme gravidno preko 50%,
  - ohlađene 25-40%,
  - uporabom DSS rezultati su 35-45%.

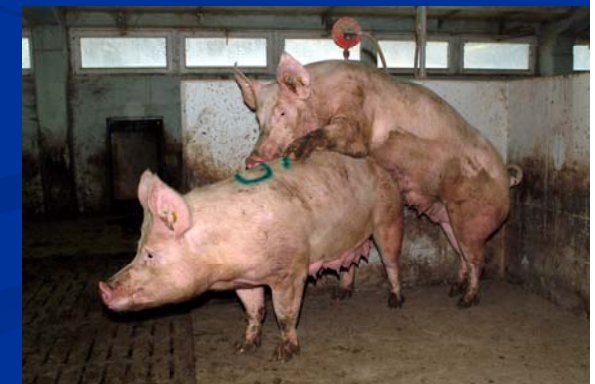
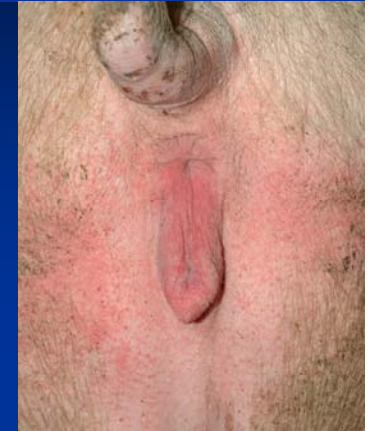

UMJETNO OSJEMENJIVANJE SVINJA

UO SVINJA

- U nas od 60-tih, a u svijetu od 30-tih godina 20. stoljeća.
- Danas UO uglavnom jedini način rasplodivanja svinja na farmama Europe
- **2 problema:** 1. otkrivanje estrusa, 2. kratko vrijeme preživljavanja sperme *in vitro* (osjetljivi smrzavanja/odmrzavanja)
- Za postizanje zadovoljavajućeg uspjeha koncepcije i veličine legla poželjna su višekratna UO razrijeđenim sjemenom

ORGANIZACIJA UO SVINJA

1. Nerasti u centru za UO - sjeme se šalje na teren.
2. Velike farme. Farma s više od 500 krmača sama organizira centar gdje se polučuje, ocjenjuje i razrjeđuje ejakulat
3. Centri za razmnožavanje svinja pri vet. stanicama

Sjemenom nerasta može se UO 8-14 krmača.

POLUČIVANJE EJAKULATA

- Ejakulacija traje dugo
- Polučivanje sjemena svakih 5-7 d manualnom fiksacijom penisa
- Kad se frakcije pomiješaju u ml ejakulata nalazimo 150-250 milijuna spermija.
- DOZA mora sadržavati najmanje 2 do 3 milijarde spermija u 100 ml

RAZJEĐIVAČI

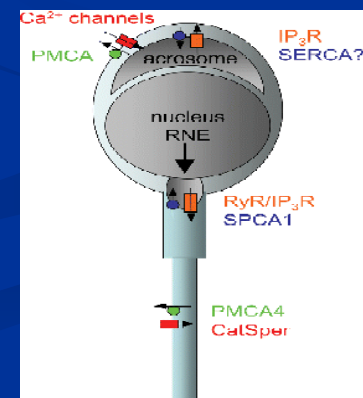
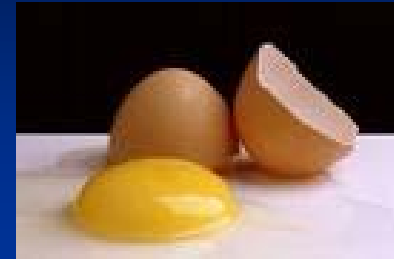
- **helatonski** razrjeđivači (3dana)
- “Zorolesco” 5 dana, “Beltsville” 4 dana uz čuvanje na temperaturama od 12 do 24°C.
- Postotak suprasnosti nakon UO svježom spermom iznosi:
za krmače 75% i više,
za nazimice i prvopraskinje 70%,(9-11 prasadi)

UO DSS

Glavni problemi prilikom DS sperme nerasta su:

- a) razrjeđivačima na bazi žumanjka ili obranog mlijeka ne postiže se razina zaštite od temperaturnog šoka
- b) glicerol najbolji krioprotektor sperme nerasta, no toksični učinak izraženiji nego na spermije drugih vrsta;
- c) postupkom DSS nerasta oštećuje se 40-60% akrosoma, dok je u tekućoj spermi % neznan

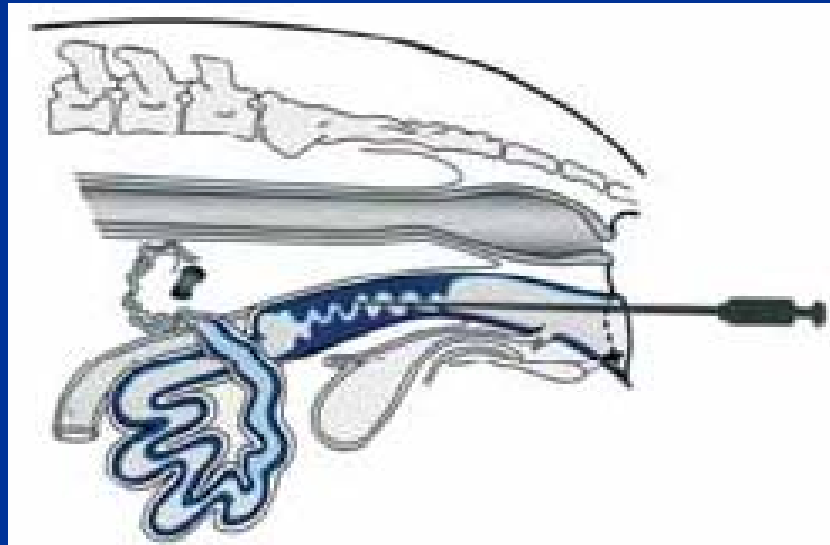
VRIJEME ZA UO

- Estrus traje u prosjeku 53 sata, ovulacija se odvija prosječno 36-44h nakon početka vanjskih znakova estrusa.
- **aktivni refleks opasivanja.**
- **pasivni refleks opasivanja (najpovoljnije vrijeme za UO)**
- Otkrivanje –nerast probač i različiti testovi

UO SVINJA

- Dvokratno UO u razmacima od 16 do 24h

UMJETNO OSJEMENJIVANJE PASA

UO KUJA

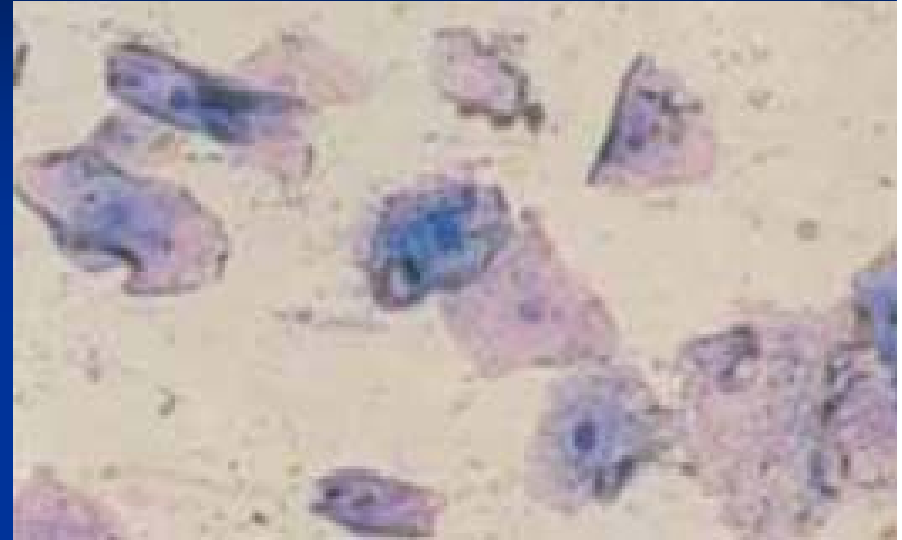
Indikacije za UO kuja su:

- partner visokovrijednih kuja ne može obaviti koitus
- partneri međusobno vrlo udaljeni (najčešće različite države), a vlasnik želi osjemeniti kuju iz uzgojnih razloga
- mladi i neiskusni partneri
- stečene malformacije vagine

OPTIMALNO VRIJEME ZA UO

- Vaginalno-citološki bris
(min. 80% kornificiranih
epitelnih stanica)

- Određivanje razine
progesterona

DOZA ZA UO KUJA

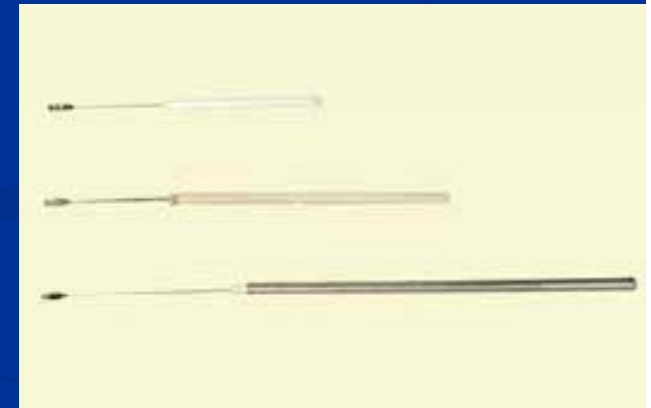
- najmanje 100 milijuna spermija (o tome ovisi uspjeh UO i br. štenadi)
- količine manje od 2 mL neprikladne za aplikaciju, dio ostane na stijenkama brizgalice i pipete

UO KUJA

- Intrauterino
- Nerazrjeđeno odmah
- Razrjeđeno za 48h
- DSS- skandinavskim kateterom

UO KUJA DSS-om

- Doza DSS za osjemenjivanje iznosi 2 do 2,5 mL s ukupno približno 2×10^8 spermija.
- Ukoliko je progresivna pokretljivost preko 50% sperma dobra, oko 50% sperma prosječne kvalitete, ispod 50% loša.

HVALA!!!

NEED YOUR ATTENTION